

Argument z autorytetu eksperta na przykładzie instytucji biegłego w polskim postępowaniu sądowym.

Streszczenie

Głównym celem rozprawy jest wykorzystanie narzędzi i metod wypracowanych przez teorię argumentacji do opisu i oceny argumentów z autorytetu eksperta wykorzystywanych podczas postępowań sądowych- cywilnych i karnych i na tej podstawie wyciągnięcia wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*. We współczesnym wieku dominacji technicznego sposobu myślenia i nadmiaru informacji sędziowie w niespotykany dotąd sposób uzależnili się od biegłych sądowych, nie dysponując niezbędnymi narzędziami do ich oceny. Dogmatyka prawa, w szczególności procesualistyki : prawo cywilne procesowe i prawo karne procesowe dzięki uzyskanemu efektowi sprzężenia zwrotnego z teorią argumentacji, uzyskuje nowe dane, które mogą być wykorzystane w celu ulepszenia i zmiany istniejących unormowań (porządku prawnego) w zakresie dotyczącym instytucji biegłego oraz stanowić podstawę do opracowania metod. Metody te mogą stanowić pomoc dla laików podczas dokonywania oceny biegłych-ekspertów i ewaluacji ich opinii w środowisku sądowym, w sposób niedostępny dla samej dogmatyki prawnej.

Podkreśla się natomiast, że teoria argumentacji prawniczej powinna zawsze uwzględniać specyfikę danej kultury prawnej z jej tradycjami, wartościami, zasadami i doktryną. Bez uwzględnienia społecznego, a nawet szerzej ujmując kulturowego kontekstu, teoretyczna teoria argumentacji będzie nieomal bezużyteczna praktycznie. Można stwierdzić, że rozprawa mieści się w dziedzinie logiki prawniczej rozumianej w sposób Perelmanowski. co znaczy, że jest ona ściśle związana z teorią argumentacji, integrując logikę nieformalną, psychologię, socjologię, teorię prawa, filozofię, retorykę i informatykę.

Pierwszy rozdział wprowadza pojęcia autorytetu i argumentacji. Autorytet to idea, która ma różne znaczenia w zależności od kontekstu, epoki i co najważniejsze autora. Podkreślona została różnica między transcendentальnym a materialistycznym spojrzeniem na autorytet. Znalezienie źródła określonego autorytetu jest szczególnie ważne dla zdefiniowania i opisanie tego konkretnego zjawiska. Rozprawa opiera się w dużej mierze na teorii logicznej argumentacji Douglasa Waltona, ale ze znacznymi zmianami, transpozycją z systemu *common law* na system polskiego prawa kontynentalnego, krytyczną analizą oraz silną skłonnością względem powrotu do nieformalnych korzeni teorii argumentacji wyrażonych przez Chaima Perelmana w logice prawniczej- nowej retoryce.

Drugi rozdział opisuje historyczny rozwój myśli dotyczącej argumentu z autorytetu i jego współczesne opisy. Najważniejszy paradoks dotyczący argumentu z autorytetu został sformułowany przez Platona: w jaki sposób laicy mogą oceniać opinie ekspertów, nie będąc ekspertami, a więc nie posiadającymi niezbędnej specjalistycznej wiedzy. Proces formowania się współczesnej koncepcji *argumentum ad verecundiam* jako sofizmu oparty jest na błędnej interpretacji myśli Johna Locke'a. Autor odróżnia argument z autorytetu od *argumentum ad verecundiam*. Typologia argumentów z autorytetu w praktyce prawniczej powstaje w oparciu o koncepcję deontycznego i epistemicznego autorytetu J. M. Bocheńskiego. Koncepcja podziału na autorytet deontyczny i epistemiczny Bocheńskiego jest krytycznie analizowana jako nieuwzględniająca innych rodzajów autorytetów, takich jak autorytet celebryty czy autorytet wynikający z poważania. W tym rozdziale poruszono również kwestie psychologicznych aspektów używania argumentu z autorytetu.

Rozdział trzeci koncentruje się na polskiej instytucji biegłego sądowego, ale biorąc pod uwagę, że praca doktorska nie jest z dogmatyki prawnej, metody porównawcze i dogmatyczne są stosowane jedynie w celu zarysowania instytucji biegłego sądowego i wyodrębnienia prawnych kryteriów wyboru biegłych sądowych oraz oceniania ich opinii. Przedstawiono propozycje reform prawnych dotyczących ekspertów sądowych sformułowane przez doktrynę i organizacje pozarządowe.

Rozdział czwarty koncentruje się na narzędziach służących do oceny argumentów z opinii ekspertów w dialektycznym otoczeniu sądowym. Omówiono problemy epistemologiczne związane z ekspertami sądowymi. Zastosowane narzędzia oparte są na teorii logicznej argumentacji Douglasa Waltona, prawdopodobieństwie Bayesa i koncepcji najsłabszego ogniwa w argumentacji, ale są stosowane w sposób krytyczny i spójny z polskim systemem prawnym, naukami prawnymi i autorskim rozumieniem argumentacji prawniczej. Autorski sposób łączenia sieci bayesowskich z metodą pytań krytycznych Waltona jest postrzegany jako obiecujące narzędzie, wykorzystujące kwestionariusz do zbierania danych wykorzystywanych później przy dokonywaniu obliczeń na podstawie twierdzenia Bayesa. Potencjalne praktyczne zastosowania tej metody zależą od zakresu reform prawnych, ponieważ użyteczność narzędzi teorii argumentacji uzależniona jest od tego jak wiele danych zgromadzi się w ramach dokonywania ewaluacji argumentacji i jak wiele możliwości dialektycznego krytycznego testowania zostanie w jej trakcie umożliwionych. Teoretyk argumentacji powinien porzucić techniczny sposób myślenia i pamiętać, że wciąż jeszcze to żyjący ludzie decydują ostatecznie jaki argument jest dla nich akceptowalny.

Słowa kluczowe: logika prawnicza, teoria argumentacji, ekspert sądowy, argument z autorytetu, twierdzenie bayesa